KÜRESELLEŞME KISKACINDA BÜYÜYEN İSTANBUL PARÇALANAN PEYZAJLAR¹

GROWING ISTANBUL AND FRAGMENTED LANDSCAPES IN THE FACE OF GLOBALIZATION

Berfin ŞENİK¹, Elif KUTAY KARAÇOR²¹⁻² Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı, Düzce / TürkiyeORCID ID: 0000-0001-8988-7100¹, 0000-0001-9636-1406²

Öz: Amaç: Bu çalışma, özellikle son otuz beş yıldır İstanbul'un geçirmekte olduğu sürece bağlı olarak doğal ve kültürel peyzajların dönüşümü toplumsal ve ekolojik çerçevede ortaya koymayı ve ilgili süreçlere yol açan sorunlara yönelik farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır. **Yöntem:** Kente ilişkin uydu görüntüleri ve fotoğrafların karşılaştırılmasıyla, bazı projeleri ile doğal peyzajların ilişkisi ve konumları haritalandırılarak hem kent hem de mahalle ölçeğinde sosyal ve ekolojik boyutta mekansal öngörüler ortaya koyulmuştur. Ayrıca, ulusal ve uluslararası düzeyde "peyzaj" ve "küreselleşme" konularının bir arada ele alındığı çalışmalar literatür tarama yöntemiyle değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Analizler neticesinde doğal peyzaj alanlarının kentin küreselleşmesine katkı sağlayacak projelerden etkilendiği / etkileneceği tespit edilmiş, ayrıca yine bu alanlardaki sosyal dokunun da değişim göstereceği ve ekonomik ayrılmaya dayalı yeni yerleşim alanlarının şimdiden ortaya çıktığı belirlenmiştir. Özellikle hem mahalle hem de kent ölçeğinde peyzajların çeşitli kentsel projeler aracılığıyla parçalanmasının ekolojik ve toplumsal sonuçları ortaya konmuştur. **Sonuç:** Elde edilen mevcut duruma ilişkin verilere dayanarak, ileri zamanlarda küreselleşme sürecinin sosyal ve ekolojik boyutta ortaya çıkarabileceği değişimler için kent-peyzaj bütünlüğünü sağlayacak politikaların oluşturulmasına yönelik önerilerin geliştirilmesi kentin sürdürülebilirliği açısından önem kazanmaktadır. Kısa dönemde sadece ekolojik ve toplumsal düzeyde görülen parçalanma ve bozulmanın önlem alınmadığı takdirde uzun dönemde küreselleşme beklentilerinin aksine ekonomik düzeyde de bozulmalara neden olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Doğal Peyzaj, Kültürel Peyzaj, Sürdürülebilirlik, Mekansal Dönüşüm

Abstract: Aim: This study aims to reveal transformation of natural and cultural landscapes within the frame of social and ecological and to create awareness towards problems cause process that Istanbul has been spending in the last thirty-five years. **Method:** Revealing to spatial foresights on ecological and social dimensions in both city and neighborhood scale by mapping localizations, relation between natural landscape, and comparing satellite images and photos of Istanbul. Several studies on "landscape" and "globalization" at national and international level evaluated by literature review method. **Results:** Natural landscape areas will be affected/was affected by projects contribute to globalization of Istanbul. Social pattern will undergo change in areas and new residential areas based on economic disintegration have already emerged. Revealing to ecological and social consequences of fragmented landscapes on both scale by several projects. **Conclusion:** Based on current situation, suggestions to creation of policies to supply city-landscape integrity due to changes which globalization process could cause in ecological and social dimensions in future has become important in terms of sustainability of Istanbul. Contrary to expectations of globalization, it was predicted in short term disintegration and deterioration in ecological and social level will cause deteriorations in economical level if not prevented.

Key Words: Globalization, Natural Landscape, Cultural Landscape, Sustainability, Spatial Transformation

Doi: 10.17365/TMD.2018.1.4

- (1) *Sorumlu Yazar: Berfin ŞENİK, Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı, Düzce / Türkiye, berfin.senik@gmail.com, Geliş Tarihi: Received: 19.12.2017 - Kabul Tarihi: Accepted: 11.04.2018 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – İnceleme / Research Review) Çıkar Çatışması - Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit"*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarhar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Peyzaj kavramı kimi zaman sınır aşan bir nehir havzasını tanımlamak için kullanılırken, kimi zaman bir yaya yolunu da ifade edebilmektedir. “Makro ölçekte kırsal veya kentsel alanın tüm parçalarının oluşturduğu ve içerisinde yapısal veya kültürel her türlü altyapıyı barındıran çevrenin tümü de artık peyzaj olarak tanımlanabilmektedir” (Başer, 2010: 27). Peyzajın sahip olduğu farklı ölçek kurgusu, esas olarak insanın algılayabildiği fiziksel çevre ölçüsünden ileri gelmektedir. Kent ölçeğinde düşünüldüğünde ise peyzaj, kentin bir bölümünün tarihi, fiziksel, ekolojik vb. özelliklerinin vurgulanması ya da anlamlandırılması bakımından mekan kavramından ayrılmaktadır. Çünkü peyzaj kavramı sadece bir yerin ifade edilmesini değil aynı zamanda, o yerdeki doğal ve/veya kültürel varlıkların birbiriyle olan etkileşimini ve bu etkileşimin olduğu süreci de içermektedir. Çoğu zaman peyzajlar kent içerisinde sözü edilen doğal ve kültürel özellikleri ile bir arada ve etkileşim halinde bir bütün oluşturmaktadır. Dolayısıyla kentin herhangi bir bölümüne yapılan bir insan müdahalesi doğal bir peyzaj olsun veya olmasın kentin diğer bir bölümünü de doğrudan etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, peyzaj belli bir ölçeğe sığdırılamayan, çok boyutlu ve dinamik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitekim, modernitenin toplumsal yapısının (kapitalizm, sanayileşme vb.) dünya geneline yayılması, sınır kavramının aşındığı, yerelin evrenselleşmesi, sermayenin akışkanlığı şeklinde gelişen küreselleşme; kentlerin ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel özellikleri üzerinde bir yeniden yapılanma sürecini ortaya çıkarmıştır (Sert vd., 2005: 101; Najam vd., 2007: 4; Robinson, 2007: 125). Bir başka deyişle, küreselleşme sürecinin getirdiği tüm dinamikler mekansallaşma süreçleri içerisinde doğrudan kentleri hedef almıştır. Mekansal engellerin ortadan kalktığı ve Harvey (2010: 317)’in “zaman-mekan sıkışması” olarak tanımladığı bu süreçte¹, “kentsel mekan” kavramı da önemini yitirmeye başlamıştır (Shepard, 2002: 309).

Öte yandan, erken modernite döneminde emeğin yeniden üretiminin mekanı olan kentler, küreselleşme sürecinin etkisiyle sermayenin yeniden üretiminin mekanı haline gelmiş ve bu süreç küresel düzeyde rekabetçi kentleri ortaya çıkarmıştır (Sert vd., 2005: 102). Bir başka deyişle, ulus-devlet şemsiyesi altında toplumsal tüketim odağı olan kentler küresel düzlemde giderek üretimi merkeze alıp birbirleriyle yarışan kentler modeline doğru değişim göstermiş ve bunun bir sonucu olarak sosyo-mekansal eşitsizliği ve kutuplaşmayı kısacası kentsel ikiliği daha çarpıcı hale getir-

¹ Bu süreci mutlak anlamda mekanın çökmesi ve zamanın hızlanması şeklinde tanımlamaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

miştir (Şengül, 2009: 315). Dolayısıyla, kentlerin, kentsel mekanların yeni ilişki biçimleri geliştirdikleri ve mekanın ayrıştığı, belirsizleştiği ve giderek anlamsızlaştığı süreçte kentin ekolojik ve toplumsal bileşenlerinin de benzer bir durumu yaşaması da kaçınılmaz olmuştur. Çünkü küreselleşmenin hedefi, her türlü doğal ve kültürel değeri metaya dönüştürmektir (Karataş, 2016: 68).

Küreselleşme olgusu ekonomik anlamda kentte hareketliliğe ve üretimde artışa yol açma potansiyelini taşımakla birlikte bu durum doğal kaynaklar üzerinde niteliksel ve niceliksel anlamda bozulmaya da neden olabilmektedir (Karataş, 2016: 65-66). Üstelik ekonomik gelişmenin belirli toplumsal grupların lehine gerçekleşmesi aile bağlarında çözülme, üst-alt gelir grubu arasındaki farkın giderek büyümesi gibi toplumsal sorunları da arttırmaktadır (Ehrenfeld, 2003: 1). Bu bağlamda yol açtığı en uç sorunlardan biri de toplumsal dışlanmadır (Tartanoğlu, 2011:6-7).

Kuşkusuz ortaya çıkan kentsel çelişkinin, kentsel mekanın yapısı, bileşenleri, doğal ve kültürel etkileşim alanları ve giderek peyzajları etkisi altına almıştır. Bu dönüşüm kentten mahalle hatta sokak ölçeğine değin, hem toplumsal hem de ekolojik bağlamda bir değişimi de beraberinde getirmiştir. İlgili süreç ülkemizde özellikle metropolleşmenin ilk başladığı kent olan İstanbul'da baskın bir

biçimde gözlemlenmektedir. Kent ölçeğinde başta orman alanları ve havzaları olmak üzere ekolojik açıdan oldukça önemli doğal peyzajların; mahalle ölçeğinde kentsel kimlik, toplum duyusu gibi konular üzerinde kültürel peyzajların mevcut durumunu ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı kentleşme dinamiklerinin yol açtığı değişimin “peyzaj” kavramı içerisinde kent ölçeğinden sokak ölçeğine dek bütüncül bir mekansal kurguyla ortaya konması ve geleceğe yönelik etki analizinin yapılması İstanbul'un mevcut peyzaj dokusunun sürdürülebilirliği için önemli bir husustur. Bu çalışmanın ana odağı da budur.

Nitekim pek çok çalışma, küreselleşmenin ortaya çıkardığı bu çok yönlü değişimi konu edinmiştir. Bunlardan biri, küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal dışlanma konusunu İstanbul örneği üzerinden ortaya koymuştur (Keyder, 2005: 124-133). Diğer bir çalışma, küreselleşmenin mimari-çevre ilişkileri üzerindeki etkisini özellikle son yıllarda İstanbul'da gerçekleştirilen ve tasarlanan yeni konut projeleri (yapılı, inşa edilmemiş ve doğal, sosyal ve kültürel çevre) çerçevesinde ele almıştır (Ayna, 2011:17-20). Başka bir çalışma, kentleşme ve küreselleşme süreçlerinin kentsel peyzaj ve kimlik üzerindeki etkisini ülkemizde uygulanan/ uygulanması söz konusu olan TOKİ projeleri, An-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kara'daki kentsel dönüşüm ve İstanbul'daki Haydarpaşa Port projeleriyle ortaya koymuştur (Kaymaz, 2013: 739-757). Bir diğer çalışmada, küreselleşme olgusunun sadece ekonomi, politika, coğrafya, toplumbilimleri çerçevesindeki etkilerinin değil, aynı zamanda peyzaj mimarlığı meslek disiplininin içerisinde bulunan kültürel kimlik, kültürel uyum, ekolojik değişim gibi konularla da doğrudan ilgili olduğunu ifade edilmiş ve bu yöndeki etki alanları ve ilgili çalışmalar saptanmıştır (Hewitt, 2014:1-16).

Bu çalışma ise, küresel bir kente dönüşme sürecinde gerekli rekabet koşulları sermaye için sağlayan hedef kent İstanbul'da uygulanan/uygulanması söz konusu olan mega projeleri, lüks kapalı konut sitesi vb. projeleri irdeleyerek, bunların hem kent hem de mahalle ölçeğinde mekansal, toplumsal ve ekolojik etkilerini “peyzaj” kavramı çerçevesinde ortaya koymuştur.

AMAÇ

Peyzajların korunması ve geliştirilmesi temelinde ortaya konan mekansal planlama ya da politika çalışmaları kentin ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü peyzaj temelli bir planlama yaklaşımı doğal ve kültürel tüm kentsel bileşenleri ve aynı zamanda birbiriyle olan etkileşimlerini de içeren çok boyutlu bir kavramdır. Ancak küreselleşme sürecinin bir

sonucu olarak tüm kozmopolit kentlerde olduğu gibi, diğer küresel kentlerle rekabeti arttırmak amacıyla İstanbul için yürütülen ya da tamamlanan mega projeler, gökdelen projeleri, lüks kapalı konut siteleri gibi kentin peyzaj dokusunu önemli ölçüde etkileyen/ etkileyecek pek çok proje hızla mekansallaşmaktadır. Peyzajların sürdürülebilirliği temelinde gerçekleşmeyen sürecin bir sonucu olarak, kent ve mahalle ölçeğinde peyzaj dokusu doğal ve/ veya kültürel özelliklerini kaybetmektedir. Bu çalışma ise, küresel bir kente dönüşme sürecinde gerekli rekabet koşullarını sermaye için sağlayan hedef kent İstanbul'da uygulanan/uygulanması söz konusu olan mega projeleri, lüks kapalı konut sitesi vb. projeleri irdeleyerek, bunların hem kent hem de mahalle ölçeğinde mekansal, toplumsal ve ekolojik etkilerini “peyzaj” kavramı çerçevesinde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

KAPSAM

Özellikle 1980'lerden günümüze kadar İstanbul il sınırları içerisinde kalan arazi yapısının ve kullanımının geçirdiği süreç ve bu sürecin kent ve mahalle ölçeğindeki peyzaj dokusu üzerindeki etkisi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ulusal ve uluslararası düzeyde “peyzaj ve “küreselleşme” konularını bir arada ele alan çalışmalar literatür tarama yöntemiyle de-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ğerlendirilerek, çalışmada iki odak üzerinde durulmuştur. İlk olarak kent ölçeğinde ikinci olarak mahalle ölçeğinde peyzajların mekan-sal dönüşümünü hem ekolojik hem de toplumsal çerçevede ortaya koymak amacıyla yapımı halen tartışmalı olan Yavuz Sultan Selim Köprüsü, 3. havalimanı ve Kanal İstanbul gibi mega projelerin aynı zamanda farklı kentsel dönüşüm projelerinin konumları ve peyzajla ilişkisi kente ilişkin geçmiş ve güncel uydu görüntüleri ve fotoğraflar kullanılarak tespit edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ

İstanbul geçmişte pek çok uygarlığa başkentlik yapmış, kültürel ve tarihi dokusunun yanı sıra ekolojik zenginlikleri ile uzun zamandır bir çekim merkezi özelliği göstermektedir. 1980’li yıllardan itibaren, tüm dünyada etkili olan küreselleşme sürecinin gerek biyolojik çeşitlilik gerekse ekosistem değeri açısından önemli bir yere sahip olduğu bilinen İstanbul üzerinde zaman içerisinde nasıl bir değişim geçirdiği ve bu sürecin mekansal dolayısıyla toplumsal yapıyı ne şekilde dönüştürdüğünü belirlemek çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır.

BULGULAR

Kent Ölçeğinde Peyzajların Mekansal Dönüşümü

Sanayileşme süreciyle temel ekonomik üretim biçimine dönüşen kapitalizm, kendini

ulus devlet yapısında var ederken, aynı zamanda sermaye birikim aracı olarak da kentleri hedef almıştır. Sanayi kentlerinde nüfusun sürekli artan bir ivme göstermesi ve hızlı üretim ve tüketim ilişkilerinin temellendiği kapitalist üretim biçiminde doğa ve bileşenleri, üretime girdi sağlayan asıl kaynak haline gelirken, kentler doğa aleyhine gelişme göstermiş; dolayısıyla doğa ile kent keskin sınırlarla birbirinden ayrılmıştır. Bu sürece bir tepki olarak bir başka ifadeyle sanayi kentlerinin yol açtığı ekolojik sorunların giderilmesine yönelik ortaya atılan farklı kent akımları (güzel kent, bahçe kent, endüstriyel kent vb.) ortaya çıkmıştır. Türkiye’deki kent planlaması süreçlerinin tarihsel köklerine bakıldığında, özellikle sözü edilen kentsel akımlardan etkilenildiği söylenebilir (Tekeli, 2011: 74-77). Bu kentsel akımların ortak özelliği ise, kentsel dokuda yer alan peyzajların (konut bahçeleri, açık ve yeşil alanlar, alleler vb.) yeniden tasarlanarak ya da ön plana çıkarılarak mimari değeri olan ve kenti güzelleştiren mekanlar oluşturulmasıdır. Söz konusu durum Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul için hazırlanan mekansal planlarda gözlemlenmektedir.

Cumhuriyet tarihinde İstanbul için hazırlanan ilk önemli plan Fransız mimar Henri Prost tarafından geliştirilmiştir. 1936-1951 yılları arasında planlama çalışmaları yapan Prost İstanbul’u ele alırken, Tarihi Yarımada ve Galata, Asya yakasında Üsküdar ve Kadıköy

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olmak üzere İstanbul'un doğal ve tarihi bütünlüğüne zarar vermeden modernleştirmek, ulaşımı sağlamak, mimari ve arkeolojik değerlerini ortaya çıkarmak gibi temel hedefleri benimseyerek, topografyadan faydalanıp çok az kamulaştırma yapmak suretiyle yamaçları birbirine bağlayan bir yol ağı oluşturmuş ve tarihi yarımada suretini koruma amacıyla 40 rakımının üzerindeki alanlarda 3 kattan fazla inşaat yapılamayacağı esasını getirmiştir (Süher, 2001: 15-16; Aydemir, 2008: 104-110; Tekeli, 2011: 90). Ancak iç göç nedeniyle gecekondulaşma sorunuyla karşı karşıya kalan İstanbul, 1956-1960 yılları arasında dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in bizzat yürüttüğü parçacı planlama çalışmaları nedeniyle kültür ve doğa varlıklarında kayıplar yaşamaya başlamıştır (Süher, 2001: 16). İlerleyen yıllarda, Boğaz Köprüsü ve çevre yolları operasyonları da kentin iki yakasını bağladığı gibi, kent içindeki erişilebilirlik ilişkilerinde köklü bir değişikliğe de yol açmıştır (Tekeli, 2013: 166). Hatta bu değişiklik yalnızca ulaşımında değil, ulaşım aksı ve yakın çevresinde yer alan arazilerin değerlerini de arttırıp buralarda da kentleşme sürecini hızlandırmıştır. Nitekim planlardan bağımsız olarak hızlı bir biçimde büyüyen İstanbul, giderek kuzeye doğru genişlemeye başlamıştır.

Diğer yandan, 1970'lerin sonlarına doğru Batı'da ekonominin girdiği darboğaz ve ulus devlet yapısının belli sınırlar içerisinde ger-

çekleştirdiği üretim ve tüketim faaliyetlerinin yetersiz kalışı, krizin çözümü aşamasında bu ekonomik faaliyetlerin ulus aşırı yayılımını sağlayacak politikaların benimsenmesine yani liberal ekonominin küreselleşmesine bırakmıştır. Büyük krize formüle edilen "küreselleşme" süreci, eşitsiz mekansal gelişme eğilimlerine yeni boyutlar ekleyerek ülkesel yerleşim düzenini ve yerleşim merkezleri arasındaki işbölümünü yeniden şekillendirmekte; ekonomik faaliyetlerin ülke coğrafyasındaki örgütlenme biçimlerinin dönüşümünün de kentleşme süreçlerine önemli yansımaları olmaktadır (Ataay, 2007: 125). Bu bağlamda, İstanbul için yürütülen imar politikalarında kentin dünya pazarlarıyla bütünleşmesini arttırması ve küreselleşme süreci içinde yer alması amacına hizmet eden mekansal plan kararları getirilmiştir. Örneğin, dünya kenti işlevlerini yüklenmek çabasında olan İstanbul'un yeni denetim fonksiyonlarını eski merkezleri Eminönü ve Beyoğlu'nda yerine getirmesinin olanaksızlığı Mecidiyeköy ve Maslak ekseninde gökdelenlerin oluşturduğu yeni bir merkezin doğmasına sebep olmuştur (Tekeli, 2013: 169).

Nitekim 1950'li yıllardan başlayarak hızla metropolleşen ve 1980'li yıllardan itibaren küresel kent sürecine giren İstanbul, tarihsel kimliğin yüksek katlı yapıların çevresine hapsedildiği, küreselleşmenin daha fazla yapılaşma hedefiyle gerçekleştirildiği, bir yan-

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dan kentin ekolojik ve rekreasyonel gereksinimlerini büyük ölçüde karşılayan kuzey ormanlarının mega projelerle hızla yok olmaya başladığı bir süreçte küresel kent konumuna gelmektedir. Küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı bu mekansal kurgunun kent ölçeğinde peyzajlarda yol açtığı değişim, kentli yaşamı için ideal bir çevre sunmanın çok ötesinde İstanbul gibi bir metropolü yaşanabilir kılan ve ekolojik anlamda kenti besleyen doğal peyzaj dokusunu giderek işlevsiz hale getirmektedir. Halbuki küresel ölçekte rekabet edebilir bir kent yapısal çerçevede mega projelerle doldurulması demek değildir. Küreselleşme sürecindeki bir kentin dönüşüm süreci çoğu zaman daha fazla yapılaşarak gerçekleşmekte ve bu durum kentteki ekolojik baskıyı arttırmaktadır. Çünkü rekabetçi ya da yarışan bir kent aynı zamanda küresel ölçekte bir çekim merkezi haline gelmekte ve kentsel gereksinimleri de aynı ölçüde arttırmaktadır. Bu bağlamda, küresel kentlerin vizyonu kentsel yaşam kalitesi gibi sürdürülebilirlik ölçütlerine de dayanması gerekmektedir. Bu da kent ölçeğinden mahalle ölçeğine değin kentsel peyzajların oluşturulması ve mevcuttakilerin korunması ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda “küresel” olarak nitelendirilen pek çok kent, küresel ekonomi politikalarının yanı sıra küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan sürdürülebilirlik sorununa yönelik mekansal politikalar da geliştirmektedir (Ali, 2010: 203-213; Hu, 2015: 4550). Ancak İstanbul

için hazırlanan 2014-2023 İstanbul Bölge Planı ve 2009 yılında onaylanan 1/100000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planında küreselleşmenin olumlu yönlerine vurgu yapılırken, sürecin yol açacağı ekolojik ya da toplumsal sorunlar ön görülebilmiştir. Geçmişte, İstanbul’un iki yakasını birbirine bağlayan 2. Boğaz köprüsünün yapılması sonucunda ulaşım aksı ve çevresinde gerçekleşen kentleşme sürecinin ve kent ölçeğinde oluşturduğu etkinin ön görülebilmesinin sonuçları bugün aynı şekilde kuzey ormanları üzerinde yapılan ve 2016 yılında açılan Yavuz Sultan Selim Köprüsü projesiyle de gerçekleşmeye başlamıştır. Çünkü bu tip politikalar toplu taşımayı özendirmekten ziyade özel araç kullanımını odaklı bir süreci beraberinde getirerek hem ulaşım problemini artırmakta ve hem de farklı ekolojik sorunları ortaya çıkarmaktadır. İstanbul’da 2000’li yıllarla birlikte gelişen nüfus hareketleri, özellikle FSM Köprüsü ve TEM güzergahıyla bağlantılı ilçelerdeki yüksek artış eğilimi dikkate alındığında, geçmişteki gibi yoğun bir nüfus ve yapılaşma baskısı altına girecektir. Üstelik etki alanı içindeki orman alanlarının da yapılaşma baskısı içine girmesi ve düşük yoğunlukla yapılaşması halinde, yaklaşık 4 milyonluk nüfus, doğal kaynakların ve kırsal yerleşimlerin özgün değerlerini tehdit edecektir.² Bunun yanında, dönemin Orman ve Su İşleri Bakanı tarafından

² http://www.mimdap.org/images/dosya/spoist_3_koprurapor.pdf

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yapılan açıklamaya göre, Yavuz Sultan Selim Köprüsü yapım aşamasında 245 binden fazla ağaç kesildiği belirtilmiştir.³

Diğer taraftan, 3. Havalimanı projesi de 3. Köprü projesi gibi orman arazisi üzerinde planlanmıştır. Proje için hazırlanan Nihai ÇED Raporu'nda toplam proje alanının (7650 ha), %84'ü sadece orman ve mera alanlarından oluşmaktadır. Bunun yanında önemli su kaynakları ve fundalık alanları da proje alanının içerisinde yer almaktadır.⁴ Bu bağlamda, İstanbul çevresindeki tatlı su rezervlerinin %22'sine sahip Terkos Gölü, 3. Havalimanı proje sahasına kuzeybatıda 2,5 km mesafede yer almaktadır. Havalimanı inşaat çalışmaları nedeniyle, Gölün su toplama miktarında azalma, yüzey akışlarla kirlilik yüklerinde artma ve havzayı besleyen 2 derenin de göle olan bağlantısının kesilmesi ön görülmektedir. Ayrıca, İstanbul'daki 24'ü İstanbul endemiği 17'si Türkiye endemiği olmak üzere 41 endemik bitkinin % 41'inin proje alanı ile proje

etki alanında bulunmaktadır.⁵ Aynı şekilde çeşitli yasal statülere sahip 6 korunan alan ve çevresinde yani Silivri, Çatalca, Büyükçekmece, Küçükçekmece, Arnavutköy ilçelerinde uygulanması düşünülen Kanal İstanbul projesi de, kentin doğal peyzajı üzerinde ciddi etkilerinin yanı sıra, yaşam döngüsünde kritik öneme sahip olan ekosistemlerin işleyişinin bozulmasına yol açacak etkilerinin olması ön görülmektedir.⁶ Bunun dışında ayrıca Beykoz ilçesinde Kanal Riva projesinin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu projeye göre, Riva Deresi ve çevresinde, turizm yatırımlarının gerçekleşeceği, tekne turizmi, organik tarım, derenin ıslahı gibi çalışmaların yanı sıra kanal etrafında spor, dinlenme, bisiklet ve yürüyüş alanları ile turizm tesislerinin kurulması ön görülmektedir.⁷ Buna göre, Serbest Mimarlar Derneği (SMD)'nin yaptığı çalışmaya göre İstanbul için planlanan rezidans, ticaret ve turizm temelli projeler Şekil 1'de verilmiştir.⁸

3 <http://www.hurriyet.com.tr/kopru-icin-245-bin-agac-kesildi-23716861>

4 http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/nihai_ced_istanbul.pdf

5 http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/12101cb2428b68e_ek.pdf?tipi=67&turu=H&sube=2

6 <http://awsassets.wwftr.panda.org/downloads/kanalistanbul150915.pdf>

7 <http://www.beykoz.bel.tr/proje/kanal-riva>

8 <https://megaprojeleristanbul.com/#>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. İstanbul İçin Planlanan Rezidans, Ticaret ve Turizm Projeleri

Tüm bunların yanı sıra, bu projelerin uygulama alanları yakın çevresine göç edecek nüfusun barınma, ulaşım vb. ihtiyaçlarının karşılanması çoğu zaman buradaki doğal peyzaj dokusundan bir parça daha koparılarak gerçekleştirilecek ve sonunda kenti yaşanabilir kılan tüm ekosistemler giderek yok olacaktır. Üstelik uygulanması düşünülen bu proje daha çok üst gelir grubuna hitap eden plan kararla-

rını (lüks konut siteleri, alışveriş merkezleri vb.) içermektedir. Bu tip bir dönüşüm, kentin bütününe etkileyebilecek mekansal parçalamaya, mekansal eşitsizlik, toplumsal ayrışma gibi pek çok sorunu da beraberinde getirecek ve doğal peyzajda görülen parçalanma ve bozulmaların etkileri mahalle ölçeğinde dahi görülecektir.

Şekil 2. İstanbul'un 1984 ve 2016 Yıllarına Ait Uydu Görüntüleri

Buradan da anlaşılacağı üzere, İstanbul için küreselleşme sürecinin yol açacağı sorunların ön görülememesi nedeniyle çok katlı kimliksiz yapı blokları oluşturarak, yatay ve dikeyde büyüyerek kenti ekolojik olarak besleyen doğal peyzajları yapılaştırarak esasında vizyonsuz dolayısıyla sürdürülemeyen kü-

resel(!) bir kent oluşturulmaktadır. Nitekim Şekil.2'de İstanbul'un 1984 ve 2016 yıllarına ait uydu görüntülerinde kentin kuzeyindeki yeşil dokuda meydana gelen değişim açıkça görülmektedir.⁹

9 <https://earthengine.google.com/timelapse/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sonuç olarak; öncesinde tasarım kaygısının ön planda olduğu, kentin yeşil dokusunun diğer mekanlarla bütünleşebildiği, kentsel peyzajların kent kimliğini ön plana çıkardığı, bahçe kent gibi yaklaşımlarla önemli ekolojik yapıların kentle bütünleştirildiği anlayışın yerini, mekansal kurgunun ekonomik önceliklerle şekillendiği, yatayda ve dikeyde hızla büyüyen, gökdelenlerin kent merkezini kuşattığı, doğal, kültürel ve tarihi dokunun, mimari ve peyzajı bütünleştiremeyen toplu konut ve gökdelen projeleri nedeniyle kimliğini kaybettiği bir anlayışa terk etmiştir. Halbuki kentin kuzeyindeki mikro klima üzerinde serinletici etkisi olan peyzaj dokusu, sahip olduğu orman varlığı, kumullar, su havzaları, kuş göç yolları, tabiat parkları ile pek çok endemik türe ve ekosisteme ev sahipliği yapmaktadır.¹⁰ Bu bakımdan alan kullanım kararları getirilirken peyzajların sürdürülebilirliğini tehlikeye atmayacak, kentlerin ve bileşenlerinin peyzaj dokusuyla bütünleşmesini sağlayacak hedef ve stratejilerin belirlenmesi ve mekansallaştırılması gerekirken, tersine planlama eliyle peyzajların parçalanarak ekolojik özellikleri yitirilmesi devam etmektedir.

Mahalle Ölçeğinde Peyzajların Mekansal Dönüşümü

Küreselleşme sürecinin mekansal getirileri arasında kentteki konut gereksinimlerinin

daha çok üst gelir grubuna göre hitap edecek şekilde yeniden biçimlenmesi izlemektedir. Özellikle 1990'lara gelindiğinde rekabetin coğrafi eksenini küresel ekonomi içinde kentleri birbirine karşı kısıktarak küresel bir kent stratejisi olarak soylulaştırma kavramını mekansallaştırmıştır (Smith, 2006: 26). Yani kent içerisinde çoğunlukla alt gelir grubunun yaşadığı geleneksel mahalle dokusuna sahip alanlar küresel rekabet, sermayenin küreselleşmesi ve kent merkezinde artan arazi değerleriyle üst gelir grubuna hitap eden konutlara dönüştürülmektedir. Ayrıca, doğrudan kentsel dönüşüm projeleri ile kentin çöküntü bölgeleri lüks kapalı konut sitelerine dönüştürülmektedir. Bunun bir sonucu olarak, alt gelir grubuna mensup kişiler yerinden edilerek kentin çeperinde geleneksel mahalle dokusundan oldukça uzak ve estetikten yoksun toplu konut yerleşimlerinde yaşamak zorunda bırakılmaktadırlar. Küreselleşme sürecinin getirileri nedeniyle kent içerisindeki farklı sosyo-ekonomik yapıdaki grupların yaşam standartları arasındaki fark giderek artmakta, bu durum eşitsiz mekansal gelişimi tetiklemekte ve toplumsal tabakalaşmayı arttırmaktadır. Dolayısıyla küreselleşmenin yol açtığı eşitsizlikler ve sorunlar kentsel sosyal adalet sorununu da yeniden önemli hale getirmektedir. (Şengül, 2009: 305) Buna ek olarak kent silüetinin ve kentin doğal, kültürel ve tarihi dokusunun bütünlüğünü bozacak benzer projelerle, kentin sosyalleşme alanı olan kamusal alanlar

¹⁰ <http://www.kuzeyormanlari.org/kuzey-ormanlari/>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hızla özel mülkiyete dönüştürülmekte ve kamusal kavramı aşındırılmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal ve kültürel etkileşimlerin gerçekleştiği kamusal açık alanlar küreselleşmeyle birlikte sürdürülebilirliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır (Özdemir ve Doğrusoy, 2016: 360). Aynı zamanda ortaya çıkan kapalı konut siteleri ve AVM gibi farklı sosyal donatılar nedeniyle mevcut taki kamusal alanların kullanımı da azalmakta ve işlevini kaybetmektedir.

Sözü edilen süreç aynı şekilde İstanbul'da da gözlemlenmektedir. İstanbul sahip olduğu coğrafyasıyla bir dünya kenti işlevi kazanarak, büyük sermaye öncülüğüyle toplu konut, eğitim ve hizmet alanı gibi projeleriyle büyümeye ve dönüşmeye, bu dönüşümün bir kısmını soylulaştırma projeleriyle (Cihangir ve Kuzguncuk'ta) gerçekleştirmektedir (Tekeli, 2013: 202-203). Soylulaştırma projelerinin yanı sıra dünya kentleriyle yarışabilme boyutunda mega projelerin gündeme gelmesi de söz konusu olmaktadır. Sonuç olarak, her iki durumda mahalle ölçeğindeki peyzaj dokusu değişime uğramaktadır. Nitekim bu durum Kuzguncuk ve Cihangir'in yanı sıra Tarlabası örneğinde de görülmektedir. Sit alanı ilan edilmiş olmasından dolayı 50 yıldan fazla bir süredir bakım ve onarım yapılamayan binalar zamanla birer çöküntü halini alarak düşük gelirli ailelerin, bekâr işçilerin, göçmenlerin ve mültecilerin yaşadığı mekanlara dönüş-

müş Tarlabası, konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanlarını kapsayan tipik bir "soylulaştırma" projesiyle yüzleşmektedir (Akalm, 2016: 311).

Bu bağlamda, özellikle yeni bir mimari ile Kurtköy'den Çekmeköy'e, Göktürk'e, hatta Silivri'ye kadar yeni bir İstanbul inşa edilmektedir (Şatıroğlu, 2011: 359). Küreselleşen kentin yansıması olan bu yeni İstanbul, toplumsal ayrışmanın mekansallaştığı yeni yerleşim birimleri sunmaktadır.

Küreselleşmenin yol açtığı bu dönüşüm çoğu zaman kent merkezlerinde soylulaştırma, kentin çeperleri ya da dışında ise uydu kentlerin gelişmesiyle gerçekleşmektedir. Çünkü küreselleşme kenti parçalayarak kentleşmiş kasabalara benzeyen uydu kentleri ortaya çıkarmaktadır (Özdemir ve Doğrusoy, 2016: 361). Çevresinden izole bu yeni yerleşimlerde açık ve yeşil alanların işlevi değişmekte, kamusalılığı aşınmakta ve duvarlarla çevrili erişilebilirliği kısıtlayan tek tip bir sokak dokusu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu durum, Eyüp ilçesindeki Göktürk Mahallesi tipik bir biçimde görülmektedir. Yavuz Sultan Selim Köprüsü yakınında ve kuzey ormanlarının çevresinde konumlanan bu yerleşim, tek tip sokak dokusuna sahip lüks kapalı konut sitelerinden ve üst gelir grubuna hitap eden golf kulübü gibi çeşitli kullanım alanlarından oluşmaktadır (Şekil 3).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Eyüp-Göktürk Mahallesi ve Sokak Peyzajındaki Tek Tipleşme (Google Maps ve Google Street View görüntüsü)

Aynı tek tipleşme durumu orta ve alt gelir grubu için yapılan toplu konut projelerinde de görülmektedir. Yoğun toplu konut alanları altında olduğu/olacağı görülen tipik bölgeler Başakşehir, Bahçeşehir, Ataşehir ve Halkalı'dır (Yılmaz, 2016: 42). Şekil 4'te gö-

rüldüğü üzere, Başakşehir ilçesinde bulunan, kentin yeşil dokusunun dönüştürülmesiyle yapılan ve gecekondu bölgesiyle bitişik bu toplu konut projesinin sokak peyzajı aynı tek tipleşmeyi benzer bir biçimde yansıtmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. TOKİ-Başakşehir Konutlarına Ait Sokak Peyzajı (Google Maps ve Google Street View görüntüsü)

İnsan-çevre ilişkisini zedeleyen ve güvenlik-siz kentsel mekan oluşumunu tetikleyen kapalı konut sitelerinde güvenlik kontrol/giriş noktalarından yaya ve araç erişiminin sağlanması, görsel ve fiziksel erişimin site sınırları ile engellenmesi, yaya yerine araç odaklı ulaşımın ön planda tutulması, kamusal alan deneyimini zayıflatan temel unsurlardır (Özdemir ve Doğrusoy, 2016: 369). Çevresinden izole bu konut dokusu, kendi içerisinde çocuk oyun alanı, spor alanları, dinlenme alanı gibi rekreasyonel gereksinimleri de karşılaması nedeniyle kapalı konut siteleri çevresinde yer alan açık ve yeşil alanların kullanımını gidek azalmaktadır. Sonuç olarak bu tip konut dokusunun çevresinde yer alan mahalle parkı

gibi kamusal alanlar da çevresindeki toplumdan izole olarak kentsel suç mekanlarına dönüşebilmektedir. Ayrıca, bu türden konut yerleşimleri toplumun farklı kesimlerinden kişilerin bir arada bulunmaları ve ortak paydada buluşabilmeleri için gerekli olan sosyalleşme imkanını sağlayamamakta ve diğer sosyalleşme mekanlarının kullanımını kısıtlamaktadır (Cihan ve Dinçer, 2018: 115). Bu bağlamda, mahalle ölçeğinde peyzaj dokusunun işlevselliği yok olmakta ve kimliksizleşmektedir.

TARTIŞMA

Küreselleşme homojenleşme-heterojenleşme, evrenselleşme-yerelleşme, modernleşme-gelenekselleşme gibi zıt kavramların bir

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

arada harmanlandığı bir süreçtir (Keyman, 2002: 36). Ülkemizdeki tek küresel kent konumundaki İstanbul, tarihi, çok kültürlülüğü ve doğasıyla mekansal anlamda geleneksel-liği-modernliği, homojen-heterojen kentsel dokuyu birlikte barındıran bir metropoldür. Dolayısıyla modern kentsel mekanları, tarihi yapıları, geleneksel mahalle dokusu ve doğal zenginliklerinin kent içerisinde oluşturduğu bütün, aynı zamanda doğal ve kültürel peyzajların etkileşimini de içermektedir. Ancak küreselleşmenin hızlandırdığı mekansal dönüşüm, ülkemizde sözü edilen mega projelerin ve diğer bir çok sermaye odaklı yatırımların hayata geçirilmesini kolaylaştırmaktadır. Küreselleşme vizyonu adı altında sözü edilen proje ve yatırımlar, kent ölçeğinden mahalle ölçeğine peyzaj dokusunun bütünlüğünü ve ekolojik sürdürülebilirliğini bozarken, ayrıca kentsel mekanda ikici (düalist) bir yapılaşma biçimiyle (zengin-yoksul semtler, mahalleler) mekansal ve toplumsal bir parçalanmaya da neden olmaktadır. Çünkü küresel çapta meydana gelen kentsel gelişme, öncesinde “doğa” olarak tanımlanan mekanları işgal etmekte, parçalamakta ve niteliksel özelliklerini yok etmektedir (Lefebvre, 2014: 353-357).

Küreselleşme metropolitan alanlarda geleneksel alan kullanım kalıplarını etkilemekte ve özellikle kıyı alanlarında bu etki daha fazla gözlemlenmektedir. Bu durum sürdürülebilirlik kavramıyla uyumsuz bir mekansal ya-

pılanma süreçlerini tetiklemekte ve doğal ve / veya kültürel peyzajların kentle uyumuna ket vurmaktadır (Al-Awadhi, 2017: 35-36). Bu bağlamda kıyıların birer çekim merkezi olması nedeniyle İstanbul’da kanal projeleriyle yeni kıyı alanları oluşturularak bu alanlarda rezidans, yat limanı vb. projeleri gündeme taşınmaktadır.

Halbuki mekansal planlamanın hedefi, kent karakteri ile uyumlu, ele alınan mekanın yaşam kalitesini arttırıcı eylemler bütünü (mimari-peyzaj-altyapı uygulamalarını yönlendiren) mekana aynen yansıtmaktır (Şahin ve Özer, 2001: 286). Ancak küreselleşen kentlerde sermayenin yeni yatırım alanları gereksinimi, üç boyutlu mekansal yapının zaman içerisinde ekonomi odaklı dönüşüme ve sosyal ve sınıfsal ayrışmalara yol açarak aynı zamanda kenti besleyen ekosistemleri hedef alarak kentin sürdürülebilirliğine zarar vermektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri de “peyzaj kavramı ve içeriği boyutunda” insan doğa ilişkisinin ve etkileşimlerinin analiz edilip değerlendirilmediği mekansal planlama politikaları ve uygulamalarıdır (Şahin, 2009: 46). Bunun bir sonucu olarak, küreselleşme sürecinin iç ve dış dinamikleriyle kent imgeleri değişime uğramakta, benzer yapılaşma eğilimleri yaygınlaşarak kentler “içi boşaltılmış mekanlar” haline gelmeye başlamaktadır (Beyazıt ve Güneş, 2017: 328). Dünya kentleri bu süreçle benzer

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tasarımlarla, aynı yapım teknolojisi ve malzemeye üretilirken, birbirine benzeşmekte; yerel özgünlüklerin sağladığı kentsel kimlik tek tipleşen kentsel dokuyla yok olmaktadır (Turhanoglu, 2014: 74). Halbuki küreselleşme süreci, farklı ölçekteki doğal ve/veya kültürel peyzajların ulus ötesi farkındalığının arttırılması fırsatını da içerisinde barındırmaktadır ve İstanbul bu potansiyele sahip bir kenttir.

Diğer taraftan kontrolsüzce hareket eden küreselleşme olgusu nedeniyle toplumsal bellekteki kent ve peyzaj algısı da değişmekte, dolayısıyla kentsel peyzajda var olan tarihi mekanların/yapıların, açık ve yeşil alanların, rekreasyon alanlarının, kamusal alanların oluşturduğu kent imgelerinin yerini, yüksek katlı yapılar, rezidanslar, alışveriş merkezleri, merkezi iş alanları almaktadır. Bu da tarih boyunca birçok medeniyete başkentlik yapmış bir metropolün sahip olduğu tarihsel mirasın ve kentin ekolojik sürdürülebilirliği için korunması gereken doğal mirasın kent silüetinden ve giderek toplumsal bellekten silinmesine ve kentsel belleğin kaybolmasına sebep olmaktadır. Nitekim sözü edilen projelerin (Yavuz Sultan Selim Köprüsü, 3. Havaalanı, Kanal İstanbul Projesi, lüks kapalı konut projeleri) yapılma gerekçelerine bakıldığında, İstanbul'un küresel rekabet içerisinde diğer dünya kentleriyle yarışabilmesinin mega projelerle sağlanabileceği anlayışı yer almakta

ve kamuoyuna bu projelerin mekansallaştırılması bir zorunlulukmuş gibi yansıtılmaktadır.

Kentsel mekandaki geleneksel dokunun kaybolarak yerini gökdelenlerin alması kentte standart peyzajların oluşmasına da neden olmaktadır. Üstelik İstanbul 2020 Çevre Düzeni Planı'nda Maslak'a ilişkin plan kararları kuzey ormanlarını tehdit altında bırakması ve kentsel silüeti bozması gibi doğal ve kültürel peyzajı etkileme potansiyeli nedeniyle geçmişte askıya alınmıştır. (Işık, 2010: 107).

Ayrıca, yapılması ön görülen/yapılan mega projelerin pek çoğu uzun erimli olarak hazırlanan güncel mekansal planlarda yer almamaktadır. Halbuki kente ait doğal ve kültürel verilerin mevcut ve gelecekteki durumlarına ilişkin analizler sonucunda mekansal plan kararları alınması gereklidir. Çünkü bu gibi büyük altyapı projeleri çok fazla kaynak tüketimi gerektirdiği için büyük çevresel etkilere sebep olmakta dolayısıyla çevresel etki değerlendirmesi sürecini de içeren katılımcı bir metodolojiyle planlama çalışmalarının yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır (J Sagar Associates, 2008: 2-12). Buna ek olarak, mega projelerin planlanması aşamasında özellikle proje yapım aşaması ve sonrasında etkilenecek olan kentli grubun da bu süreçte yer alması daha sürdürülebilir bir yaklaşım sağlayacaktır (Eyiah-Botwe vd., 2016: 80-86).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Metropol kentlerde küreselleşme eğilimleri-
le gerçekleşen dönüşümler, büyüme ve yeni
yapılaşmalarla kentte yaşayanların çevresin-
den yabancılaşma tehdidini ortaya çıkarabil-
mektedir. Bu noktada, kent-kentli ilişkisinin
güçlendirmek için yerel yönetim bazı tedbir-
ler alması gerekmektedir. İstanbul'da inşa
edilen yüksek katlı yapılar, kullanıcı çerçe-
vesinde kentle bütünleşme süreçleri yaşana-
mamıştır. Bu noktada öncelikle peyzajların
sürdürülebilirliğinin öneminin kavranması,
küreselleşme sürecini kentle bütünleştirirken
var olan peyzaj dokusunun kent ölçeğinden
mahalle ölçeğine değin korunmasına, gelişt-
tirilmesine ve iyileştirilmesine öncelik veril-
mesi dolayısıyla kente ve yerele özgü doğal,
kültürel, tarihi ve toplumsal değerlerin sür-
dürülebilirliğinin ön planda tutulduğu proje-
lerin mekansallaştırılması gerekmektedir. Bu
bağlamda, kentsel ölçekte mega projelerin
doğal peyzajlara olan etkilerinin ortaya kon-
ması için projenin yer seçimi konusuna katkı
sağlayacak peyzaj planlama analizleri (uy-
gunluk, hassasiyet analizleri vb.) sonucunda
bir peyzaj planı ortaya koyularak, bu planın
mekansal planlama süreçlerine dahil edilmesi
sağlanabilir (Çetinkaya ve Uzun, 2014: 122).
Çünkü doğa, kent ve insan bir bütündür ve
peyzaj bu bütünün mekansal planlamaya yan-
sıtılmasını sağlayan çok boyutlu bir kavram-
dır. Bu bağlamda hem kent ölçeğinde hem
de mahalle ölçeğinde yapılacak mekansal
çalışmalar küresel kent olan İstanbul'un viz-

yonunun ileri taşınmasına yardımcı olacaktır.
Çünkü, doğal bir peyzajın kente olan ekolojik
katkısının yerini ne bir kent parkı karşılaya-
bilir; ne de tarihi mirasın yerini bir gökdelen
alabilir.

SONUÇ

Çalışma küreselleşme vizyonu doğrultusunda
İstanbul için gündeme gelen mega projelerin
yol açtığı/açacağı toplumsal ve ekolojik etki-
leri kent ve mahalle ölçeğinde vurgulayarak
peyzaj temelli bir yaklaşımın gerekliliğini or-
taya koymuştur.

Öte yandan mahalle ölçeğinde, değerlendiril-
en soylulaştırma, toplu konut gibi küreselleş-
menin tetiklediği kentsel dönüşüm projeleri-
nin ortaya çıkardığı kent ve peyzaj algısının
ölçülmesi amacıyla ileride yapılacak çalışma-
larda özellikle saha çalışmalarının ve süreçten
etkilenen paydaşların görüşlerini içeren sözlü
görüşmelerin yapılması kamusal kavramı-
nın aşınması, mekansal parçalanma, toplum-
sal dışlanma, toplumsal bellekteki kent ve
peyzaj algısının değişmesi ve kamusal alanda
peyzajın tekipleşmesi gibi konularda paydaş
analizi yapılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

AKALIN, M., (2016). Kentsel dönüşümün
karanlık yüzü: soylulaştırma, yerinden
edilme ve mekânsal dışlanma. Bartın

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi 7(14):287-320.

Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını. 2(18) 25-31.

AL-AWADHI, T., (2017). Local spatial impacts of globalization in developing countries: The case of Sohar, Oman. International review for spatial planning and sustainable development. 5(3) 25-38

BEYAZIT, E., GÜNEŞ, M., (2017). Küreselleşme ve kent kimliği: kentsel değerlerin küreselleşme sürecinde aşınması. International Journal of Academic Value Studies, 3(9)323-331

ALI, M. M., (2010). Sustainable urban life in skyscraper cities of the 21st century. Transactions on Ecology and the Environment WIT Press, (129) 203-2014. Doi:10.2495/SC100181

CİHAN, M. M., DİNÇER, M. E. E., (2018). Sınırlandırılmış konut alanları üzerinden konut-kamusal alan ilişkilerinin yeniden irdelenmesi. MEGARON 13(1) 102-116

ATAAY, F., (2007). Neoliberalizm ve devletin yeniden yapılandırılması. Ankara: Deki Yayınevi. 125-132

ÇETİNKAYA, G., UZUN, O., (2014). Peyzaj Planlama. Birsen Yayınevi: İstanbul 103-125

AYDEMİR, I. (2008). İki Fransız Mimarı Henri Prost ve August Perret'nin İstanbul ile ilgili çalışmaları. YTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi 3(1):104-111

EHRENFELD, D., (2003). Globalisation: Effects on biodiversity, environment and society. Conservation and Society, 1(1). 1-7

AYNA, A., (2011). The impact of globalization on architecture - environment relations: housing projects and design approaches. In the scale of globalization. In The Scale of Globalization. Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century, Ostrava: University of Ostrava 17-21

EYIAH-BOTWE, E., AIGBAVBOA, C., THWALA, WD., (2016). Mega construction projects: using stakeholder management for enhanced sustainable construction. American Journal of Engineering Research 5(5): 80-86

BAŞER, B., (2010). Kentler yüzyılının “kentsel alt evreni” olarak “peyzaj”. TMMOB

HARVEY, D., (2010). Postmodernliğin Durumu. Beşinci Basım. İstanbul: Metis Yayınları. 317-341

HEWITT, R. R., (2014). Globalization and Landscape Architecture: A Review of the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Literature. SAGE Open January-March: 1–25 DOI: 10.1177/2158244013514062
- HU, R., (2015).** Sustainable development strategy for the global city: A case study of Sydney. Sustainability (7): 4549-4563
- IŞIK, B. I., (2010).** Spatial Impacts Of Globalization: Case Study Maslak İstanbul. Middle East Technical University Master Thesis. Ankara
- J SAGAR, A., (2008).** Large infrastructure projects, sustainable development and the law: emerging issues and concerns. Background Paper for the International Convention organized by the CII-ITC Centre for Sustainable Development, New Delhi, India
- KARATAŞ, A., (2016).** Environmental Impacts of Globalization and a Solution Proposal. American International Journal of Contemporary Research 6(2): 64-70
- KAYMAZ, I., (2013).** Urban landscapes and identity. In Advances in Landscape Architecture Murat Özyavuz (Ed.). InTech. (29):739-760
- KEYDER, Ç., (2005).** Globalization and social exclusion in Istanbul. International Journal of Urban and Regional Research 29(1): 124–134.
- KEYMAN, E. F., (2002).** Kapitalizm-Oryantalizm ekseninde küreselleşmeyi anlamak. Doğu Batı Dergisi, (18): 27-54
- LEFEBVRE, H., (2014),** Mekanın Üretimi, (Çev. I. Ergüden), 2. Baskı Sel Yayıncılık: İstanbul. 353-357
- NAJAM, A., RUNNELLS, D., HALLE, M., (2007).** Environment and globalization five propositions. International Institute for Sustainable Development, Canada. 1-9
- ÖZDEMİR, N., DOĞRUSOY, İ. T., (2016).** Kapalı konut sitelerinin kamusal açık alanlar açısından oluşturduğu problemlerin insan-çevre ilişkileri bağlamında irdelenmesi. MEGARON 11(3) 359-371
- ROBINSON, W., (2007).** Theories of Globalization. The Blackwell Companion to Globalization. Edited by George Ritzer. Blackwell Publishing. pp. 125-143 (Chapter 6)
- SERT, E., KARPUZ, H., AKGÜN, G., (2005).** Küreselleşme sürecinde değişen kent kavramı; mekan ve politikleşme üzerine bir okuma çalışması. Planlama Dergisi (2): 101-111.
- SHEPPARD, E., (2002).** The spaces and times of globalization: place, scale, networks, and positionality. Economic Geography, 78(3): 307-330

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SMITH, N., (2006). Yeni küresellik, yeni şehircilik: küresel kentsel strateji olarak soylulaştırma. İlknur Urkun-Bowe, İbrahim Gündoğdu (Çev.). Planlama Dergisi (2): 13-27

SÜHER, H., (2001). Planlama açısından İstanbul'un sorunları. TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri. 413(3):15-18

ŞAHİN, Ş., (2009). Peyzaj Ekolojisi Kavramsal Temelleri ve Uygulama Alanları. İçinde Peyzaj Yönetimi. Aslı Akay, Münevver Demirbaş Özen (Ed.). I. Basım. TODAİE Ankara. 31-55

ŞAHİN, Ş., ÖZER, M. N., (2001). Kentsel tasarımda ekolojik etik. In: Proceedings Book of 1st International Urban Design Meeting: Urban Design and Local Specifications in the Process of Globalization. M. Çubuk (Ed.), MSU Department of City and Regional Planning İstanbul. 280-295

ŞATIROĞLU, A., (2011). Türkiye'de kent araştırmalarının değişimi. Sosyoloji Dergisi, 3(22):347-363

ŞENGÜL, T., (2009). Kentsel Çelişki ve Siyaset. 2. Baskı. İmge Kitabevi: Ankara. 305-3015

TARTANOĞLU, Ş., (2011). Sosyal dışlanma: küreselleşme perspektifinden bir kavramsallaştırma çabası. Sosyoloji Konferansları Dergisi (42): 1-13

TEKELİ, İ., (2011). Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. 74-90

TEKELİ, İ., (2013). Modernizm, modernite ve Türkiye'nin kent planlama tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. 166-203

TURHANOĞLU, A., (2014). Kentsel mekânın üretim sürecinde tarihsel ve kültürel miras. Folklor/edebiyat 20(78) 71-82

YILMAZ, E., (2016). Konut sorunu ve toplu konut üretiminde TOKİ'nin ve belediyelerin rolü. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 3(7):31-50

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.mimdap.org/images/dosya/spo-ist_3.koprurapor.pdf (E. T. 18.03.2018)

<http://www.hurriyet.com.tr/kopru-icin-245-bin-agac-kesildi-23716861>. (E.T. 30.10.2017)

http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/nihai_ced_istanbul.pdf (E. T. 30.10.2017)

http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/12101cb2428b68e_ek.pdf?tipi=67&turu=H&sube=2 (E. T. 18.03.2018)

<http://awsassets.wwftr.panda.org/downloads/kanalistanbul150915.pdf> (E. T. 30.10.2017)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbarar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<https://megaprojeleristanbul.com/#> (E. T. 17.01.2018)

<http://www.kuzeyormanlari.org/kuzey-or-manlari/> (E. T. 16.10.2017)

<http://www.beykoz.bel.tr/proje/kanal-riva> (E. T. 17.01.2018)

Yazar Notu: Bu çalışma, 1. Uluslararası Mi-marlık ve Tasarım Sempozyumu, 01-02 Aralık 2017, İstanbul'da sözel bildiri olarak sunulmuştur.

<https://earthengine.google.com/timelapse/> (E. T. 30.10.2017)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The improvement of globalization as social structure of modernity (capitalism, industrialization etc.) spreading around the world, the disintegration of concept of boundary, the universalization of locality, the flow of capital, has revealed a process of restructuring on the economic, political, social and cultural characteristics of cities (Sert et al, 2005, 101; Najam et al, 2007, 4). In other words, all the dynamics brought about by the globalization process have directly targeted cities in the process of spatialization. Cities or urban spaces which has developed the new relation form in related process have also brought about spatial fragmentation, decomposition and uncertainty. It is inevitable that the ecological and social components of the city will also have a similar situation in the process of the disintegration, becoming obscured and gradually becoming meaningless of space. Undoubtedly, the emerging urban discrepancy has affected the structure, components, natural and cultural interaction areas of urban space and increasingly landscapes. The landscapes which are mosaics of different ecosystems have enhanced life quality in the cities due to natural and/or cultural characteristics. Landscapes also have an important public role, and provide important public spaces to cities. However, unlimited production-consumption and maximum profit understanding in the limited time-space which are primary aim of capitalist production that emerged during industrialization, has focused on cities in terms of capital accumulation and gradually with this understanding has formed to cities. At this point, landscapes in cities that have globalized, have rapidly transformed by taking the economic importance rather than social and ecological value. At the end of 1970s, economic chasm accelerated the globalization process by seeing liberalization of market economy as a solution. In this context, it is also argued in the literature that the process of globalization is an important actor in many issues such as the transformation of urban space, ecological destruction, decomposition in social structure (Sheppard, 2002: 310-311; Sert et al., 2005: 101; Najam, et al., 2007: 4; Robinson, 2007: 125). In particular, neoliberal policies which are the consequence of globalization process have affected landscapes and gradually the identity, ecological value and publicness of these landscapes have been rapidly eroded. The function of spatial planning, which is the basic implementation means of relevant policies, has changed in favor of market mechanism. However, the goal of spatial planning is to reflect the whole of the actions (which directs the architecture-landscape-infrastructure applications) that is in harmony with the urban character and promote the life quality of space to cities (Şahin and Özer, 2001: 286). However, in the globalizing cities, the need of new investment areas of the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlbar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

capital has harmed the sustainability of the city by causing economic-oriented transformation of urban space and social and class segregation at the same time by targeting ecosystems that maintain city. One of the most important reasons for this situation is the spatial planning policies and practices in which human-nature relations and their interactions are not analyzed and evaluated in the context of “landscape concept and content” (Şahin, 2009: 46). However, cities are characterized by the different landscapes and components it houses. Once cities are planned, all natural and cultural landscapes that characterize the city should be evaluated, protected, managed and maintained as a whole and the relevant administrative units should develop policies in this context. **Aim:** Spatial planning or policy studies to be developed on the scale of landscaping considerably affect the ecological and social sustainability of the city. Because a landscape-based planning approach is a multidimensional concept that includes all natural and cultural urban components and their interactions with each other at the same time. However, as a consequence of the globalization process, planning or completed many projects which will affect/have affected significantly the landscape pattern of city such as skyscraper projects, gated community projects, rapidly have been localized in order to increase competition with other global cities. As a continuing process which does not take place on the basis of the sustainability of landscapes, landscape pattern on the urban and neighborhood scale has lost its natural and / or cultural characteristics. This study aims to reveal the spatial, social and ecological impacts on both urban and the neighborhood scale within the concept of “landscape” by examining the projects such as 3rd airport, Canal İstanbul, Yavuz Sultan Selim Bridge, gated community projects, gentrification projects, mass housing projects. **Method:** In this study, two focuses has been discoursed by evaluating studies focusing on “landscape” and “globalization” at national and international level by literature review. It is aimed to reveal the spatial transformation of landscape in the context of ecological and social firstly in urban scale, secondly in the neighborhood scale. In this context, the location of different urban transformation projects, mega projects and their relation to the landscape have been determined using past and current satellite images and photographs of the city. **Findings and Results:** Once the spatial transformation of landscapes is evaluated on urban scale, it is seen that especially mega projects cause significant destruction in the landscape pattern of the north of the city. However, these areas are ecologically meaningful in terms of existence of endemic species and migratory birds routes, important water basins and wetlands, and biodiversity. On the other hand, many projects such as gated community projects, gentrification projects, skyscrapers, residences, mass housing projects, which are another consequence of the globalization process, have led to important spatial transformations in the

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2018 Sayı: 13 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April 2018 Issue: 13 Winter Spring

ID:263 K:388

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

socio-economic context in the neighborhood scale. The division of the city into neighborhood units that appeal to certain groups, has caused the abrasion of publicity concept, social exclusion, change of the perception of urban and landscape in urban memory, and standardization in the landscape pattern. As a result, Istanbul, an important city with its natural, cultural and historical riches, has continued its spatial transformation in a distance away from sustainability with its globalization process. The solution is to integrate a landscape-based approach with the vision of globalization and reflect the urban space.